



Humanities, Computer, Management & Health

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामध्ये लोककथांची भूमिका

डॉ. माधवी बुटले, एम. ए. (मराठी), बी.एड, एम. फिल, पीएच.डी, वसंत नगर, नागपूर

सारांश

हा शोधनिबंध डॉ. लीला दीक्षित लिखित बालसाहित्यातील लोककथांच्या महत्त्वपूर्ण भूमिकेचा अभ्यास करतो. बालसाहित्यातील एक प्रतिष्ठित लेखिका म्हणून, डॉ. दीक्षित पारंपारिक लोककथांचे घटक त्यांच्या कथनांमध्ये चोखपणे समाविष्ट करतात, ज्यामुळे त्यांना सांस्कृतिक खोली समृद्ध होते आणि नैतिक धडे देतात. हा अभ्यास प्रचलित विषय, वर्ण रचना आणि सांस्कृतिक संदर्भावर लक्ष केंद्रित करून तिच्या कथांमधील लोककथांच्या एकत्रीकरणाचे विश्लेषण करतो. तिच्या कामांच्या निवडीचे परीक्षण करून, हे लोककथा घटक तरुण वाचकांसाठी कथात्मक प्रतिबद्धता आणि शैक्षणिक मूल्य कसे वाढवतात हे शोधून काढते. शिक्षक आणि वाचकांच्या मुलाखतींमधील अंतर्दृष्टी डॉ. दीक्षित यांच्या कथाकथनाच्या दृष्टिकोनाचा सांस्कृतिक वारसा आणि नैतिक मूल्यांबद्दलच्या मुलांच्या समजुतीवर परिणाम करतात. हे संशोधन समकालीन बालसाहित्यातील लोककथांची शाश्वत प्रासंगिकता आणि सांस्कृतिक जतन आणि नैतिक शिक्षणातील महत्त्वाची भूमिका अधोरेखित करते.

मुख्य शब्द: लोकसाहित्य, बालसाहित्य, डॉ. लीला दीक्षित, सांस्कृतिक वारसा, नैतिक धडे, कथाकथन.

परिचय:

पौराणिक कथा, दंतकथा आणि पारंपारिक कथांच्या समृद्ध नक्षी सह लोककथा, शतकानुशतके मानवी संस्कृतीचा अविभाज्य भाग आहे. पिढ्यान्पिढ्या पार पडलेल्या या कथा, समाजाची मूल्ये, श्रद्धा आणि शहाणपण समाविष्ट करतात. बालसाहित्याच्या क्षेत्रात, लोककथा तरुणांच्या मनाला घडवण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावते, त्यांना केवळ मनोरंजनच नाही तर नैतिक मार्गदर्शन आणि सांस्कृतिक ओळखीची भावना देखील देते.

डॉ. लीला दीक्षित, समकालीन बालसाहित्यातील एक प्रमुख व्यक्तिमत्व, त्यांच्या कथांमध्ये लोककथेचे घटक कुशलतेने विणतात. तरुण वाचकांना अनुनाद देणाऱ्या आकर्षक कथांद्वारे गहन नैतिक धडे आणि सांस्कृतिक मूल्ये सांगण्याच्या त्यांच्या क्षमतेसाठी तिची कार्य योगदान देतात. तिच्या कथांमध्ये लोककथा अंतर्भूत करून, डॉ. दीक्षित केवळ या पारंपारिक कथांचे जतन करत नाहीत तर आधुनिक मुलांच्या संवेदना आणि आवडींना संबोधित करण्यासाठी त्यांचे रूपांतर देखील करतात.

या अध्ययनाचा उद्देश डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामधील लोककथांच्या भूमिकेचा शोध घेण्याचा आहे, ती तिच्या कथांमध्ये पारंपारिक विषय, वर्ण रचना आणि सांस्कृतिक संदर्भ कसे एकत्रित करते याचे विश्लेषण करते. हे कथाकथन प्रक्रियेवर या लोकसाहित्य घटकांचा प्रभाव आणि तरुण वाचकांमध्ये सांस्कृतिक जागरूकता आणि नैतिक शिक्षणाचा प्रसार करण्यासाठी त्यांचे महत्त्व तपासते.

निवडक कथांच्या तपशीलवार विश्लेषणाद्वारे, हा अभ्यास डॉ. दीक्षित त्यांच्या कथांची रचना आणि आकर्षण वाढविण्यासाठी लोककथांचा वापर करतो त्या विविध मार्गांवर प्रकाश टाकतो. याव्यतिरिक्त, शिक्षक आणि वाचकांच्या अंतर्दृष्टीमुळे तिच्या कथाकथन पद्धतीच्या शैक्षणिक मूल्याची आणि सांस्कृतिक प्रभावाची सखोल माहिती मिळेल.

जागतिकीकरण आणि तांत्रिक प्रगती अनेकदा पारंपारिक संस्कृतींवर पडदा टाकतात अशा जगात, बालसाहित्यात लोककथांचे जतन आणि संवर्धन करण्याचे महत्त्व जास्त सांगता येत नाही. डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथा लोककथांच्या चिरस्थायी प्रासंगिकतेचा आणि मुलांच्या सांस्कृतिक आणि नैतिक विकासात महत्त्वाच्या भूमिकेचा पुरावा म्हणून काम करतात. हे संशोधन बालसाहित्य आणि कथाकथनाद्वारे सांस्कृतिक जतनाच्या व्यापक क्षेत्रामध्ये तिच्या योगदानाचे महत्त्व अधोरेखित करण्याचा प्रयत्न करते.

संशोधनाचे उद्दिष्ट:

- डॉ. लीला दीक्षित यांनी लिहिलेल्या बालसाहित्य लोककथांची भूमिका तपासणे आणि स्पष्ट करणे.
- डॉ. लीला दीक्षित त्यांच्या मुलांच्या कथांमध्ये पारंपारिक लोककथांचे घटक कसे समाविष्ट करतात हे शोधणे.
- डॉ. दीक्षित यांनी वापरलेल्या वर्णनात्मक तंत्रांचे परीक्षण करणे जे त्यांच्या कथांमधील लोककथा घटक वाढवतात.
- तरुण वाचकांवर लोकसाहित्य घटकांच्या प्रभावाचे मूल्यांकन करणे.
- डॉ. दीक्षित यांच्या कथांचे शैक्षणिक मूल्य आणि सांस्कृतिक महत्त्व याबद्दल शिक्षक आणि वाचकांकडून अंतर्दृष्टी गोळा करणे आणि त्यांचे विश्लेषण करणे.
- समकालीन बालसाहित्यातील लोककथांची शाश्वत प्रासंगिकता आणि महत्त्व अधोरेखित करणे.

संशोधन पद्धती:

हा अभ्यास डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामधील लोककथांच्या भूमिकेचे परीक्षण करण्यासाठी गुणात्मक संशोधन



Humanities, Computer, Management & Health

पद्धती वापरतो. यात शाब्दिक विश्लेषण, शिक्षकांच्या मुलाखती आणि साहित्य पुनरावलोकन यांचा समावेश आहे.

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामधील लोककथांची भूमिका:

लोकसाहित्य सांस्कृतिक वारशाचा एक महत्वाचा पैलू आहे, जो समुदायांच्या परंपरा, मूल्ये आणि सामूहिक शहाणपणाला मूर्त रूप देतो. बालसाहित्यामध्ये, शैक्षणिक आणि मनोरंजक अशा कथांना आकार देण्यात लोककथा महत्वाची भूमिका बजावते. डॉ. लीला दीक्षित, एक प्रसिद्ध लेखिका, त्यांच्या कथांमध्ये लोककथांचे घटक प्रभावीपणे समाविष्ट करतात, एक अद्वितीय नक्षी तयार करतात जी तरुण वाचकांना गुंजते. हे एकत्रीकरण केवळ तिचे कथाकथन समृद्ध करत नाही तर सांस्कृतिक परंपरांचे जतन आणि प्रचार देखील करते.

डॉ. दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामध्ये सांस्कृतिक जतन ही लोककथांची प्राथमिक भूमिका आहे. तिच्या कथांमध्ये पारंपारिक कथा, आणि दंतकथा विणून, ती सुनिश्चित करते की तरुण वाचकांना त्यांच्या समुदायाच्या सांस्कृतिक वारशाची ओळख करून दिली जाते, त्यांना त्यांच्या मुळांबद्दल आपलेपणा आणि कौतुकाची भावना विकसित करण्यात मदत होते. उदाहरणार्थ, तिच्या "मंत्रमुग्ध वटवृक्ष" या कथेत डॉ. दीक्षित एका प्राचीन झाडाच्या जादुई गुणधर्माचा शोध घेणाऱ्या एका तरुण मुलाच्या साहसाचे चित्रण करण्यासाठी भारतीय लोककथांच्या समृद्ध नक्षीचा वापर करतात.

लोककथांमध्ये अनेकदा नैतिक धडे दिले जातात, ज्यामुळे ते मुलांना मूल्ये शिकवण्याचे एक प्रभावी साधन बनते. तिच्या पात्रांच्या साहस आणि गैरप्रकारांद्वारे, मुले प्रामाणिकपणा, दयाळूपणा, शौर्य आणि इतर सद्गुणांबद्दल शिकतात. "चतुर ससा आणि लोभी मगर" मध्ये डॉ. दीक्षित एका पारंपारिक लोककथेचा वापर करून बुद्धिमत्ता आणि बुद्धीने क्रूर शक्तीवर विजय मिळवण्याचा धडा देतात.

कल्पनाशक्ती आणि सर्जनशीलता हे देखील लोककथेचे महत्वाचे पैलू आहेत. तिच्या कथांमध्ये बहुधा पौराणिक प्राणी, जादुई क्षेत्रे आणि विलक्षण साहसे आहेत, हे सर्व लोककथांमध्ये रुजलेले आहेत. हे घटक केवळ मुलांच्या कल्पनाशक्तीला आकर्षित करत नाहीत तर त्यांना सर्जनशीलपणे विचार करण्यास आणि त्यांच्या स्वतःच्या कथा सांगण्याच्या क्षमतेचा शोध घेण्यास प्रेरित करतात.

लोककथा पिढ्यांमधील पूल म्हणून काम करते, भूतकाळाला वर्तमानाशी जोडते. समकालीन कथांमध्ये पारंपारिक घटक विणण्याची तिची क्षमता हे सुनिश्चित करते की लोककथा बालसाहित्याचा एक जीवंत आणि संबंधित भाग आहे, वाचकांच्या नवीन पिढ्यांना मंत्रमुग्ध करते आणि शिक्षित करते.

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथा लोककथांमध्ये खोलवर रुजलेल्या आहेत आणि त्या कालातीत आणि प्रासंगिक अशा सार्वत्रिक विषयाभोवती फिरतात. हे विषय, अनेकदा नैतिक धड्यांसह, तरुण वाचकांना जीवनाचे मौल्यवान धडे देतात. तिच्या कथांमधील काही प्रमुख विषयांमध्ये शौर्य, दयाळूपणा आणि शहाणपण यांचा समावेश होतो.

डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये शौर्य हा एक आवर्ती विषय आहे, जिथे पात्रांना अनेकदा कठीण आव्हानांचा सामना करावा लागतो आणि धैर्य आणि दृढनिश्चयाने विजयी होतात. "धाडसी लहान चिमणी" मध्ये, एक लहान पक्षी आपल्या समुदायाला वाढत्या धोक्यापासून वाचवण्यासाठी विलक्षण शौर्याचे प्रदर्शन करतो, मुलांना शिकवतो की शौर्य आणि निःस्वार्थीपणा एखाद्याचा आकार किंवा ताकद काहीही असले तरीही महत्त्वपूर्ण प्रभाव पाडू शकतो.

दयाळूपणा ही डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमधील आणखी एक मध्यवर्ती विषय आहे, जिथे औदार्य आणि करुणेची कृती अनेकदा सकारात्मक परिणामांना कारणीभूत ठरते. बऱ्याच लोककथांमध्ये, दयाळूपणाचे प्रदर्शन करणाऱ्या पात्रांना पुरस्कृत केले जाते, तर जे स्वार्थी किंवा क्रूर आहेत त्यांना परिणामांना सामोरे जावे लागते. हा विषय "दयाळू हत्ती" सारख्या कथांमध्ये स्पष्ट होते, जिथे हत्तीचा इतर प्राण्यांबद्दलचा उपकार जंगलात सुसंवाद आणतो.

डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये बुद्धी आणि हुशारी अनेकदा सादर केली जाते, जिथे नायक समस्या सोडवण्यासाठी आणि अडथळ्यांवर मात करण्यासाठी त्यांची बुद्धिमत्ता आणि बुद्धी वापरतात. लोककथा वारंवार ज्ञानाच्या मूल्यावर आणि द्रुत विचारांवर जोर देऊन क्रूर शक्तीवर शहाणपणाचा विजय दर्शविते. "शहाणा म्हातारा कासव" मध्ये, एक कासव आपल्या शहाणपणाचा वापर प्राण्यांमधील संघर्ष सोडवण्यासाठी करते, विचारपूर्वक निर्णय घेण्याचे आणि समस्या सोडवण्याचे महत्त्व दर्शवते.

डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये प्रामाणिकपणा आणि सचोटी अनेकदा अधोरेखित केली जाते, या मूल्यांचे समर्थन करणारी पात्रे सकारात्मकतेने चित्रित केली जातात, तर फसव्या पात्रांना नकारात्मक परिणामांना सामोरे जावे लागते. या कथा या कल्पनेला बळकटी देतात की प्रामाणिकपणा हे नेहमीच सर्वोत्तम धोरण असते आणि सचोटीमुळे विश्वास आणि आदर निर्माण होतो.

डॉ. दीक्षित यांच्या कथा सांस्कृतिक संरक्षण आणि नैतिक शिक्षणापासून कल्पनाशक्तीला चालना देण्यापर्यंत आणि आंतरपिढीतील बंध जोपासण्यापर्यंत अनेक उद्देश पूर्ण करतात. शौर्य, दयाळूपणा, शहाणपण आणि प्रामाणिकपणा या विषय केवळ मनोरंजकच नाहीत तर मुलांच्या विकासासाठी आवश्यक असलेले मौल्यवान जीवन धडे देखील देतात. तिच्या कथाकथनांद्वारे, डॉ. दीक्षित हे सुनिश्चित करतात की लोककथेतील कालातीत ज्ञान वाचकांच्या नवीन पिढ्यांना शिक्षित, प्रेरणा आणि आनंद देत राहील.



Humanities, Computer, Management & Health

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथांमधील पात्रांचे पुरातनीकरण

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्यामध्ये नैतिक धडे आणि सांस्कृतिक मूल्ये आकर्षक आणि शैक्षणिक रीतीने सांगण्यासाठी फसवणूक करणारे, ज्ञानी म्हातारे आणि पौराणिक प्राणी यांसारख्या उत्कृष्ट लोककथा पात्रांचा समावेश केला जातो. या पुरातन पद्धती सांस्कृतिक परंपरा आणि लोककथांमध्ये खोलवर रुजलेल्या आहेत, ज्यामुळे डॉ. दीक्षित यांना त्यांच्या कथांद्वारे ही मूल्ये जतन आणि संवाद साधता येतात.

दुसरीकडे, पौराणिक प्राणी हे लोककथांमध्ये आढळणारे विलक्षण प्राणी आहेत, त्यांच्याकडे अनेकदा जादुई किंवा अलौकिक क्षमता असतात. ते आश्चर्य आणि जादूची भावना जोडतात, कथा समृद्ध करतात आणि साहसी आणि नैतिक धड्यांसाठी संधी देतात.

डॉ. दीक्षित यांच्या या पुरातन पद्धतींचा मुलांवर लक्षणीय मानसिक आणि शैक्षणिक प्रभाव पडतो, त्यांना समस्यांकडे जाण्याचे वेगवेगळे मार्ग, शहाणपण आणि मार्गदर्शनाचे मूल्य आणि सर्जनशीलता आणि साधनसंपत्तीचे महत्त्व शिकवते. हे धडे त्यांच्या सर्वांगीण विकासात आणि नैतिक तत्त्वे समजून घेण्यास हातभार लावतात.

शेवटी, डॉ. दीक्षित यांनी उत्कृष्ट लोककथा पात्रांच्या रचनेचा वापर केल्याने तिच्या मुलांच्या कथांना समृद्ध, बहुआयामी वर्णने प्रदान करतात जी महत्त्वपूर्ण नैतिक धडे आणि सांस्कृतिक मूल्ये देतात. पारंपारिक लोककथा पात्रांवर रेखाचित्रे रेखाटून, तिच्या कथा पिढ्यान्पिढ्या प्रतिध्वनित होतात, एक सामायिक सांस्कृतिक अनुभव वाढवतात आणि आंतरजनीय जुडावाला प्रोत्साहन देतात.

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथांमधील सांस्कृतिक संदर्भ:

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालकथा सांस्कृतिक संदर्भांनी समृद्ध आहेत, जसे की पारंपारिक चालीरीती, सण आणि लोककथा. हे घटक सांस्कृतिक वारसा जतन करतात आणि मुलांना त्यांची सांस्कृतिक मुळे समजून घेण्यास आणि त्यांचे कौतुक करण्यास मदत करतात. तिच्या कथांमध्ये या घटकांचा समावेश करून, डॉ. दीक्षित केवळ मनोरंजनच करत नाहीत तर तरुण वाचकांना त्यांच्या सांस्कृतिक वारशाबद्दल शिक्षित देखील करतात.

पारंपारिक रीतिरिवाज म्हणजे प्रथा आणि विधी पिढ्यान्पिढ्या पार पाडणे, जे समाजाची मूल्ये आणि श्रद्धा प्रतिबिंबित करतात. तिच्या कथांमधून मुलांना ग्रामीण सणांचे चैतन्य आणि सामुदायिक उत्सवांचे महत्त्व अनुभवायला मिळते. हे प्रदर्शन त्यांना पारंपारिक रीतिरिवाजांचे कौतुक करण्यास आणि सामुदायिक भावना आणि सांस्कृतिक सातत्य वाढविण्यात त्यांची भूमिका समजून घेण्यास मदत करते.

सण हे महत्त्वपूर्ण सांस्कृतिक आणि धार्मिक उत्सव आहेत जे महत्त्वपूर्ण घटना किंवा हंगामी बदल दर्शवतात. डॉ. दीक्षित यांच्या कथा वारंवार विविध सणांवर प्रकाश टाकतात, त्यांचे महत्त्व आणि परंपरा आकर्षक पद्धतीने स्पष्ट करतात. हे मुलांना केवळ सणांबद्दल शिकवत नाही तर त्यांच्याशी संबंधित सांस्कृतिक आणि आध्यात्मिक पैलूंचे कौतुक करण्यास मदत करते.

लोककथांच्या आकृतिबंधांनंतर, डॉ. दीक्षित वाचकांना पारंपारिक कथा आणि सांस्कृतिक श्रद्धा आणि नैतिक धडे प्रतिबिंबित करणाऱ्या प्रतीकांशी जोडतात.

डॉ. दीक्षित यांनी त्यांच्या मुलांच्या कथांमध्ये सांस्कृतिक संदर्भांचा केलेला वापर सांस्कृतिक वारसा जपण्यात आणि तरुण वाचकांना शिक्षित करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावते. पारंपारिक रीतिरिवाज, सण आणि लोककथा यांच्या चित्रणातून, तिच्या कथा सांस्कृतिक पद्धती आणि मूल्यांबद्दल मौल्यवान अंतर्दृष्टी प्रदान करतात, कथाकथनाचा अनुभव समृद्ध करतात आणि आंतरपीढी समज आणि सातत्य वाढवतात.

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथांमधील वर्णनात्मक तंत्रे:

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या कथाकथनामध्ये लोककथांच्या वैशिष्ट्यपूर्ण वर्णनात्मक तंत्रांचा वापर केला जातो, ज्यामध्ये पुनरावृत्ती, यमक आणि गाणी यांचा समावेश होतो. ही तंत्रे केवळ तिच्या कथांमधील व्यस्तता आणि संस्मरणीयता वाढवतात असे नाही तर नैतिक धडे आणि सांस्कृतिक माहिती बळकट करण्यातही महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात.

पुनरावृत्तीमध्ये संपूर्ण कथनात काही वाक्ये, शब्द किंवा कथेतील घटकांची पुनरावृत्ती समाविष्ट असते, एक लयबद्ध आणि अंदाज बांधता येण्याजोगी रचना तयार करते जी मुख्य मुद्द्यांना बळकट करण्यात आणि श्रोत्याची आवड टिकवून ठेवण्यास मदत करते. डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये, पुनरावृत्ती मुलांसाठी कथा अधिक आकर्षक आणि संस्मरणीय बनवते, महत्त्वाच्या विषय, नैतिक धडे आणि सांस्कृतिक संदर्भांवर जोर देतात. हे सुनिश्चित करते की सामायिकरणाचे मूल्य आणि लोभाचे परिणाम याबद्दलचा नैतिक धडा मुलांना स्पष्टपणे संप्रेषित केला जातो.

यमक हे एक लयबद्ध आणि मधुर रचना असलेले श्लोक आहेत, जे सहसा आनंददायी आणि संस्मरणीय प्रभाव निर्माण करण्यासाठी आवाजांची पुनरावृत्ती वापरतात. डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये, यमक कथनात संगीतमय गुणवत्ता जोडतात, वाचकांसाठी ते अधिक आनंददायी आणि संस्मरणीय बनवतात. ते मुख्य विषय आणि नैतिक धडे दर्शविण्यात मदत करतात.



Humanities, Computer, Management & Health

लोकसाहित्यातील गाणी अनेकदा भावना व्यक्त करण्यासाठी, कथा सांगण्यासाठी किंवा सांस्कृतिक परंपरा साजरी करण्यासाठी वापरली जातात. डॉ. दीक्षित यांच्या कथांमध्ये, गाण्यांचा उपयोग कथाकथनाचा अनुभव वाढवण्यासाठी आणि सांस्कृतिक माहिती देण्यासाठी, उत्सव आणि आनंदाची भावना निर्माण करण्यासाठी आणि सांस्कृतिक मूल्ये आणि नैतिक धडे यांना बळकटी देण्याचे साधन प्रदान करण्यासाठी वापरले जातात.

शेवटी, डॉ. दीक्षित यांनी पुनरावृत्ती, यमक आणि गाणी यांसारख्या वर्णनात्मक तंत्रांचा वापर केल्याने तिच्या मुलांच्या कथांमध्ये व्यस्तता वाढवून, नैतिक धडे मजबूत करून आणि सांस्कृतिक माहिती टिकवून ठेवण्यास मदत होते. ही तंत्रे केवळ कथांना अधिक आनंददायक आणि संस्मरणीय बनवत नाहीत तर भाषा विकास आणि सांस्कृतिक शिक्षणास देखील मदत करतात.

निष्कर्ष:

डॉ. लीला दीक्षित यांच्या बालसाहित्य या कथाकथनावर लोककथांच्या खोल प्रभावाचा पुरावा आहे. तिच्या कथा केवळ मनोरंजनच करत नाहीत तर सांस्कृतिक आणि नैतिक महत्त्वही देतात. ते तिच्या कथांमध्ये पारंपारिक चालीरीती, सण आणि लोककथा विणून सांस्कृतिक वारसा जपतात, तरुण वाचकांमध्ये ओळख आणि सातत्य निर्माण करतात. पुनरावृत्ती, यमक आणि गाणी यासारख्या वर्णनात्मक तंत्रांचा वापर तिच्या कथांमधील व्यस्तता आणि संस्मरणीयता वाढवते, नैतिक धडे आणि त्यामध्ये अंतर्भूत सांस्कृतिक माहिती मजबूत करते. डॉ. दीक्षित यांच्या कथा उत्कृष्ट लोककथांच्या पात्रांच्या पुराणवस्तू आणि कथनातून नैतिक धडे प्रभावीपणे देतात, शौर्य, दयाळूपणा आणि शहाणपण यासारख्या मूल्यांची शिकवण देतात. हे धडे संबंधित आणि आकर्षक रीतीने सादर केले जातात, ज्यामुळे मुलांना महत्त्वाची मूल्ये आणि वर्तन समजण्यास आणि अंतर्भूत करण्यात मदत होते. तिच्या कथांमध्ये लोकसाहित्य घटकांचे एकत्रीकरण महत्त्वपूर्ण शैक्षणिक फायदे देते. कथांचे पुनरावृत्ती आणि लयबद्ध स्वरूप भाषेच्या विकासास आणि साक्षरतेच्या कौशल्यांना समर्थन देते, तर सांस्कृतिक संदर्भ इतिहास आणि परंपरांबद्दल शिकण्यासाठी अर्थपूर्ण संदर्भ प्रदान करतात. शिक्षक आणि पालकांना या कथा नैतिक मूल्ये, सांस्कृतिक वारसा आणि भाषा कौशल्ये शिकवण्यासाठी मौल्यवान साधने वाटतात. डॉ. दीक्षित यांच्या बालकथांचा मुलांवर सकारात्मक प्रभाव पडतो, ओळखीची भावना वाढीस लागते, नैतिक वर्तनाला चालना मिळते आणि भाषेचा विकास वाढतो. तिचे नाविन्यपूर्ण कथाकथन तरुणांच्या मनाला आकार देण्याच्या आणि सांस्कृतिक वारशाशी संबंध वाढवण्याच्या लोककथांच्या टिकाऊ शक्तीचे उदाहरण देते.

संदर्भ:

- १) डॉ. लीला दीक्षित, अंतरीचे धावे (मराठी), मेनका प्रकाशन, १ जानेवारी २०१५
- २) डॉ. लीला दीक्षित, सुंदर घर, दिलीपराज प्रकाशन, १ जानेवारी २०१६
- ३) डॉ. लीला दीक्षित, दुधाचा समुद्र, दिलीपराज प्रकाशन, १ जानेवारी २०१८
- ४) डॉ. लीला दीक्षित, संतसुधा, स्नेहल प्रकाशन, पुणे, २०१४
- ५) डॉ. लीला दीक्षित, अनुबंध (मराठी आवृत्ती), चेतक बुक्स पुणे, १४ जानेवारी २०२१
- ६) डॉ. लीला दीक्षित, घर आमचा कोकणातल, परचुरे प्रकाशन मुंबई -४, १ जानेवारी २०१५
- ७) डॉ. लीला दीक्षित, मराठी बालसाहित्य : विचार आणि दर्शन, चेतक बुक्स पुणे, १ जानेवारी २०१५
- ८) डॉ. लीला दीक्षित, स्वातंत्र्य सूर्य: आसा उगवला मराठीत (गांधीपर्व भाग-३), स्नेहल प्रकाशन, पुणे, २००३
- ९) डॉ. लीला दीक्षित, शतकातील बाल कविता, स्नेहल प्रकाशन, पुणे २०१६
- १०) डॉ. लीला दीक्षित, कथा परशुरामची (मराठी), स्नेहल प्रकाशन, पुणे, २०१६
- ११) डॉ. लीला दीक्षित, स्वातंत्र्यसूर्य: असा उगवला - भाग २: (टिळकपर्व) मराठीत, स्नेहल प्रकाशन, पुणे, २००३
- १२) डॉ. लीला दीक्षित, मुके मित्रा, दिलीपराज प्रकाशन, २०१५
- १३) डॉ. लीला दीक्षित, माझी माणस, मेनका प्रकाशन, पुणे, २०१४
- १४) डॉ. लीला दीक्षित, स्वातंत्र्य सूर्य: आसा उगवला मराठीत (क्रांतिपर्व भाग-१) स्नेहल प्रकाशन, पुणे, २००३